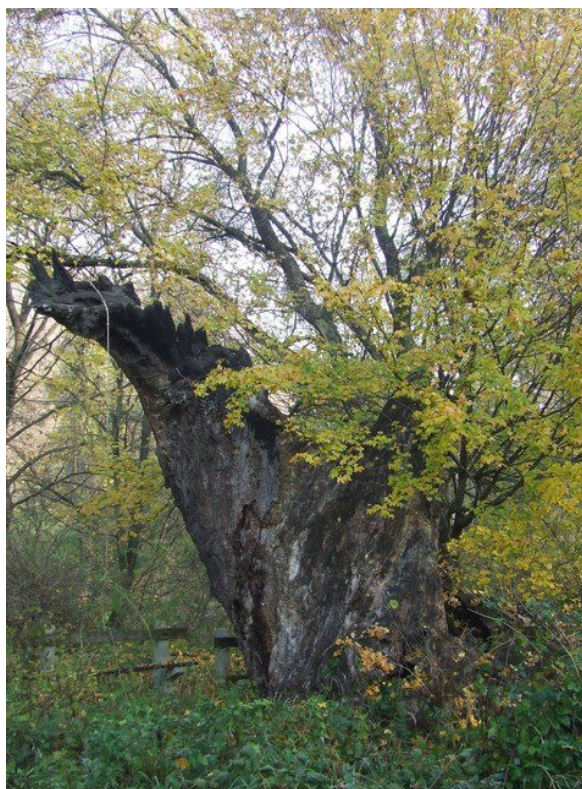

Expressz tábor zöld hasznosítása

CivilVerőce ötletbörze. Utolsó módosítás: 2025.02.24.

Bevezetés	2
Általános gondolatok	2
Előfeltételek	3
Alapvető zöld hasznosítási irányok	4
Arborétum	4
Közpark	4
Klímaadaptált köztér	4
Kiegészítő hasznosítási lehetőségek	5
Klímaadaptált szálláshely	5
Közösségi öko-központ	5
Szellemi/művészeti/spirituális közösségépítés	6
Rekreációs lehetőségek	7
Egyéb ötletek, lehetőségek	7
Helyi valuta bevezetése	7
Online megjelenés	7

Archív fotók forrása: <https://www.facebook.com/expressutazasiroda/photos>

Bevezetés

Az anyagot a Verőcei Önkormányzat által összehívott verőcei ötletelések 2024. évi utolsó alkalmának folyamánként, a Börzsöny Kapuja Innovációs Klaszter vezetőjének, Koncz Ernőnek a felkérésére állítottuk össze a CivilVerőce berkeiben. Az anyag célja, hogy az Expressz tábor 13 hektáros területének kidolgozás alatt álló közcélú, természeti értékeket megőrző hasznosítási koncepciójához legjobb tudásunk szerinti ötleteket adjunk.

Az anyagot szerkesztették (ABC sorrendben): Rajka Marcsi, Vásárhelyi Gábor, Zölei Anikó.

Általános gondolatok

Az Expressz tábor és a körülötte lévő sok hektáros park közcélú hasznosításának víziójával a CivilVerőce évek óta foglalkozik. [2020-ban kérelmet adtunk be a Verőcei Önkormányzatnak](#) a terület megóvása érdekében, a park történelmi háttérének és természetvédelmi értékeinek ismertetésével. Az akkor összegyűjtött információk jórészt máig érvényesek.

Az Expressz tábor területének kiemelt természetvédelmi és rekreációs értéke is van, ami településfejlesztési szempontból is stratégiai jelentőségű. Ugyanakkor egy esetleges nagyszabású, emberi dominanciát erősítő területfejlesztési projekt épp a terület természeti értékeinek megőrzésével, az itt élőknek az otthonukat jelentő tájhoz való hozzáféréseinek erősítésével áll szemben. A területet Verőce és Kismaros beépített területe mára teljesen körülöleli, ez a terület az utolsó megmaradt, Börzsönyt és Dunát összekötő zöld folyósó a két község között, ezért jelentősége korábbi prosperáló hasznosítási funkciójához képest jelentősen változott.

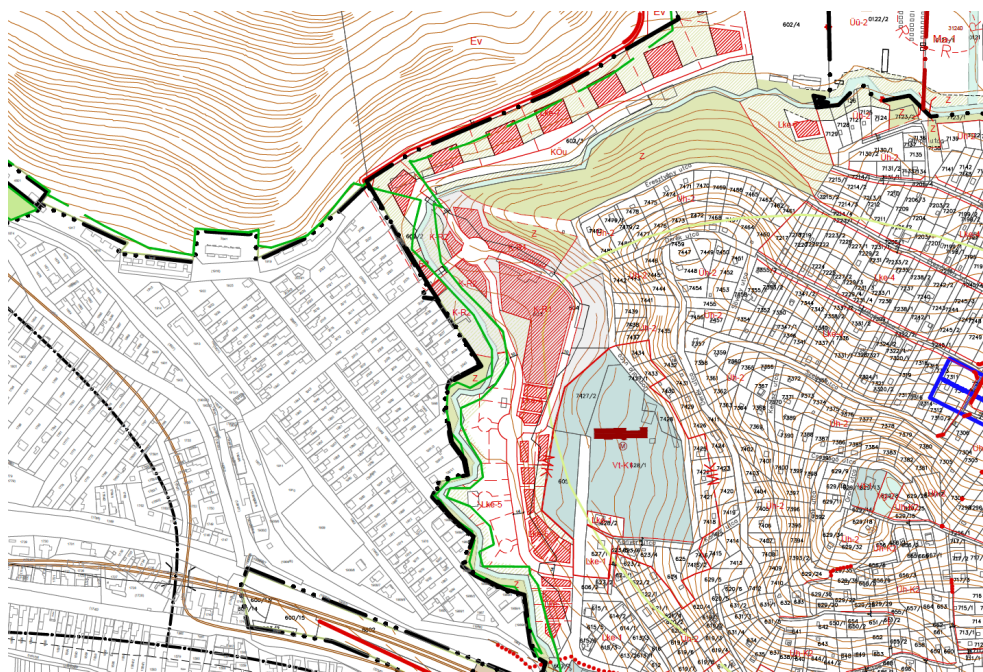
A terület valódi, közcélú zöld hasznosítása nem feltétlenül lehet klasszikus értelemben jövedelmező és gazdaságos projekt, pedig ez nagy valószínűséggel elvárás a szponzorok/befektetők/tulajdonosok részéről, akik szintén kiszolgáltatottak az állandó növekedésre épülő gazdaságban. Nem könnyű olyan üzleti modellt találni, ami a terület természeti erőforrásainak áruba bocsátása/tönkretétele nélkül jövedelmező befektetés lehet bárkinek, ha csak a szigorú értelemben vett gazdasági megtérülés lebeg az üzemeltetők szeme előtt, és nem a terület eszmei, természetvédelmi és kulturális értékeinek megőrzése és táplálása. Az itt élők és ide látogatók jóléte, környezet- és jövőtudatossága a mérlegfőösszeg szemszögéből csak indirekten kifejezhetők. Nem véletlen, hogy az összes nagy, jól működő botanikus kert, arborétum leginkább a volt gyarmattartó országok arisztokráciájának, királyi családjának a kezében van, csakúgy, mint a nagyobb múzeumok, galériák.

Egy adott településen a zöldterületek nagy aránya, a lakóhelyek emberközpontúsága viszont egyértelmű indikátora egy-egy terület virágzásának, kulturális fejlődésének, jólétének.

Mindezen gondolatok fényében voksunkat egyértelműen olyan fejlesztés mellett tudjuk csak letenni, ami a “less is more”, “slower is faster” stb. elvek mentén kerül kidolgozásra és direktben a jelenlegi természetes környezet megőrzését és minőségének javítását szolgálja a természetvédelmi értékek előtérbe helyezésével. Egy ilyenfajta vízióhoz gyűjtöttük a továbbiakban ötleteket.

Előfeltételek

1. A terület jelenleg magánkézből van, a közcélú hasznosítás érdekében vagy meg kell egyezni a tulajdonossal a hasznosítás tervét illetően, hosszú távú garanciákkal, vagy szerencsésebb megvásárolni a területet az állam/önkormányzat számára.
2. A terület közcélú hasznosításának előfeltétele, hogy a **Verőcei Önkormányzat** módosítsa a hatályos településfejlesztési és rendezési tervét, és az értékek drasztikus degradálódásával járó **parcellázási tervet vonja vissza**, a területet **minősítse zöldterületté** és vegye **helyi védetség** alá, kibővítve ezzel a helyi védett Füzes területét az ökológiai folyosó Dunát Börzsönnyel összekötő kritikus fontos szakaszára.
3. Mindennek a folyamatnak elengedhetetlen feltétele a széleskörű társadalmi egyeztetés, valamint a szaktudással és helyismerettel rendelkező civil szakértők bevonása, akik az aktuális társadalmi igényeket és feszültségeket is tartalmazó, szakmailag megalapozott, közcélú hasznosítást célzó anyag összeállításában nagy segítséget nyújthatnak.

Vonatkozó részlet a hatályos [VERŐCE Településrendezési terv Szabályozási tervéből](#), melyen ez a stratégiailag fontos egybefüggő erdőterület luxus-parcellázásra és átminősítésre van ítélve (tipp: az eredeti .pdf nézésekor a “_SZA_belter kijelölés” réteg kikapcsolandó).

Alapvető zöld hasznosítási irányok

Arborétum

A terület földrajzi elhelyezkedésében, mikroklimatikus és természeti adottságainak tekintetében alkalmas lehet botanikus kertnek, arborétumnak. A park változatos ökológiai folyosó, területén sík és dombos, északi, keleti és déli kitettséű területek egyaránt találhatóak, a parkon patak vezet végig, néhol változatos mocsaras foltokkal. A területen egyértelműen látszik a korábbi parktervezés hosszú távú hatása, a patakpartot komoly, változatos fasorok szegélyezik. A terület rejtettebb zugaiban találhatóak a környék messze legöregebb tölgyfái, melyek környezetében tavasszal tarka őshonos virágmezők virítanak. A terület közvetlen összeköttetésben áll a védett "Füzes" ártéri területtel, a pataktorkolattal, Dunával. A Dunától távolodva a másik irányban folyamatos erdőborítottságban akár a Magas-Börzsönyig is eljuthatunk.

A terület számos hazai és jövevény fafaj idős egyedeit már most tartalmazza (tölgy, hárs, bükk, platán, fenyőfélék stb.), faállománya hosszú idő alatt nagyon szépen bővíthető. Az ökológiai folyosóra való tekintettel az arborétum jellegét lehetséges honos fafajokból összeállítani, de alternatívaként teret kaphat a klímaváltozásnak és a klímaadaptációnak a települési faállományokra gyakorolt hatásainak tervezett beépítése. Ezek az irányok hazai, illetve európai várostervezési szakanyagokkal megalapozhatóak.

Közpark

A terület minimális kezeléssel, tájba illő, adott esetben fenntarthatósági szempontokat bemutató infrastruktúrával ("less is more"), a köz számára történő megnyitással alkalmassá tehető rekreációs célú közparknak (elvonulásokhoz, meditációhoz, erdőfürdőhöz, családi vagy baráti társaságok programjaihoz, testi és lelki egészségmegőrzéshez, iskolai foglalkozásokhoz, inspiráló, kreatív munkakörnyezetként stb.), ahol a fő érték a természet érintetlensége, az erdő, a hegyek és a víz közelsége, az állatok és növények sokfélesége, a természetes nyugalom és harmónia.

Mivel a terület ökológiai folyosó, körbekeríteni nem is etikus, a közpark célú hasznosításhoz pedig illeszkedik a nyitottság és szabadság, mind fizikai, mind átvitt értelemben.

Természetes anyagokból készült egyszerű padok, hinták, játékok. Sétaösvények. Fenntartható alapanyag használat / építészet demonstrálása.

Klímaadaptált köztér

Európában és hazai nagyvárosokban már megvalósított példákkal alátámasztható, hogy a melegedéssel szemben a települési zöldfelületek, "mikroklíma-menedékek" kialakítása egyre feljebb kerül a prioritások listáján. Ennek verőcei relevanciája is van, már évekket ezelőtt felmerült a jelenlegi alpolgármester kezdeményezésében valamiféle "hús

agorák” kialakítása (hagyományos, de közösségi térré átalakított pincék, lugasok, egyéb közterek). A hasznosítási koncepcióban központi szerepet játszhatna a klímaadaptáció folyamata, melyben fontos tényezők a helyi erőforrások, emberek, helyi termékek, ötletek, energiák, azaz a decentralizáció és a lokális értékek hangsúlyozása a globális sokféleségben. Megjelenhet benne egyrészt az egyszerű, természetes, fenntartható infrastruktúra, természetes anyagokkal, az élet egyszerű és vidám oldalához való visszatérést segítve. És megjelenhet benne a zéró, vagy negatív kibocsátású, maximális energiahatékonyságú modern technológia is.

Kiegészítő hasznosítási lehetőségek

Az Arborétum/Közpark koncepción belül, azt kiegészítve számos alacsony infrastruktúra és beruházás igényű, közösségi alapú kiegészítő tevékenység, esemény és hasznosítási lehetőség adódik. Ezekből gyűjtöttünk össze néhányat az alábbiakban.

Klímaadaptált szálláshely

Természetközeli szálláshely bemutató, “jövő-skanzen”, kortárs építészek bevonásával, természetes építkezésből, minimális ökológiai lábnyommal, kipróbálhatóan, kibérelhetően, minimalista módon (öko-kabin, lombkorona szállás, vályogház, földház, stb.).

Közösségi öko-központ

A legutóbbi világjárvány idején a térségben is megerősödtek olyan előremutató folyamatok, amelyek a decentralizáció egyik legkönnyebben hozzáférhető, ugyanakkor legszélesebb körű - valójában általános emberi érvényű szükségletét, az élelmiszer-önrendelkezést közelítik. Jórészt ehhez kapcsolódóan, az Arborétum/Közpark koncepciókon belül, de azt kiegészítve a helyszín akár minimális infrastruktúrával is teret adhatna számos közösségi eseménynek, lehetőségnek, mint például:

- **piactér helyi terményekkel**, vagy specifikusabban növény csere-bere, mag-bank, csemeték, palánták, helyi állatvásár
- **közösségi / települési önellátás szintű kertészkedés** (zöldterület-karbantartás, növény- és gombatermesztés. Egy tanulókert/konyhakert létrehozása után (akár a helyi iskolák bevonásával) annak terményeivel helyi vállalkozásokat lehet ellátni, esetleg saját Arborétum-márka létrehozásával. Példa: gomba, kistestű haszonállat, gyógynövény, dekoratív, fűszer-, és festőnövények, egyéb természeti javak (rostonövények, kerítés-, bútor- és kosárfonás, tüzelő, mulcs és talajtakaró anyagok, használati eszközök és dísz tárgyak készítésére alkalmas növényi alapanyagok, dísznövények) direkt hasznosítása. A feldolgozási szint növelésével fokozható az érintettek köre. A minimum létrehozott érték, hogy a helyi lakosságon belül, tudásmegosztás révén növekszik az élelem, gyógyhatású szerek és használati eszközök alapanyagtermelésére való képesség. Ezt meghaladó, a helyi lakosságon túlmutató, etikus haszonvételek: fenntartható tudások megosztására irányuló

képzések (növénytermesztés, vadon élő növények gyűjtése, tartósítás, főzés, táplálkozás, használati eszközök készítése stb.).

- **Biodiverzitási mini hotspotok** pl. "habitat trees - otthonfák" fenntartása, bemutatása, esztétikai, kulturális és spirituális helyszínek vagy természeti entitások fenntartása.
- **Fenntartható építmények** példáján bemutatható akár városi közönség számára is: energiahatékonyság aspektusai (anyaghasználat, tervezés), közösségi szerepek, hozzáférés, logisztika, vízgazdálkodási aspektusok (csapadékvíz hasznosítás, települési szintű villámárvíz-megelőzés), klímamenedékek kialakítása.
- **közösségi komposztálás:** helyi lakosok kerti zöldhulladékának átvételéből, amit helyileg komposztálunk, és rögtön újabb értéket teremtettünk, amiért érdemes az Arborétumba ellátogatni. Kapcsolódó kiállítás és komposztáló bemutató, workshopokkal kiegészítve. Legszebb komposztáló verseny.
- **öko-műhelyek:** mindenféle műhelynek adhatna otthont a helyszín, ami közvetlenül vagy közvetve az Arborétum munkájával kapcsolatos. Pl közös rovarpanzió/odú/madáretető barkácsolás mint jó hétvégi program a gyerekekkel, kosárfonás stb.
- klasszikus **erdei iskola** programok
- **helyi mini állatfarm:** alacsony fenntartási igényű állatsimogató, valamint legeltetési művelés bemutatása és alkalmazása, akár Füzes területét is használva. A helyi minifarm birkáinak gyapjút felhasználó műhely létrehozása. Állattartás megalapozottsága esetén: gyapjúhasznosítás módjai (pl. fenntartható szigetelés, mulcsolás, ruhagyártás és egyéb használat). Jó példa a Nagyszékelyi Fűvészkert Műhely, ahol kártolnak, fonalat festenek természetes festőnövényekkel, és a végtermékből zoknit kötnek, babajátékokat horgolnak, stb. A végtermék piaci értéke megfizethetetlen a kínai plüssök világában, viszont a kézműves készségeket nyújtó workshopokra általában még itthon is van fizetőképes kereslet.

Szellemi/művészeti/spirituális közösségépítés

A hely spirituális alaptézise lehetne a **regeneráció**, a szó legtagabb értelmében. Ehhez kapcsolódóan bemutatható a konkrét élőhely, a vegetáció regenerációs képessége, hogy hogyan tud az ökoszisztéma megbirkózni a klímaváltozás erősödő hatásaival. Másrészt, ha a társadalom a jövőben várható gazdasági, környezeti és civilizációs válságokra akar felkészülni, akkor a helyi közösségeket kell regenerálni, és azon belül egyéni szinten is szükség van regenerálódásra. Egy ilyen csendes menedék is lehet A Kert, ahol lehetőség van a feltöltődésre mindenféle formában, egyedül vagy közösségben.

- elvonulások, meditációs, jóga, csi-kung stb. workshopok, kurzusok
- meghirdetett művészeti workshopok és kihívások (pl. rajzpályázat, ötletpályázat stb.) klímaadaptáció és öko-életmód témákban
- helyi művészek kiállításai, előadásai, bemutatói, workshopjai

Rekreációs lehetőségek

- **meditációs park**, általános elvonulás, séta, kutyasétáltatás, természetben töltött idő
- **speciális igények** számára kialakított terek: pl. vakok és gyengénlátók, szenzorosan érzékenyek, ADHD-spektrumon lévők és más neurodiverzek, kisbaba-kisgyermekes anyukák, mozgásukban korlátozottak, idősek és fiatalok számára is elérhető szolgáltatások.
- **közösségi uszoda** (a területen meglévő kültéri medence felújításával. [Jó példa pl. Dánia](#))
- **közösségi mászófal** építése, ami kis helyet foglal de gyerekeknek-felnőtteknek nagy élmény egyaránt, természetközeli sport, bonyolult kellékek nélkül használható, egészséges, fizikailag megterhelő, szellemi fókuszot segíti, sikerélményt nyújt, közösségi élmény

Egyéb ötletek, lehetőségek

Helyi valuta bevezetése

Egy piaci alapon nehezen megtérülő projekt elindításában óriási segítség lehet a közösség által felajánlott szaktudás és önkéntes munka, amit egy időbank vagy helyi, alternatív valuta/pontrendszer segítségével lehetne honorálni. A cél az lenne, hogy a helyi közösség minél szélesebb rétegei bevonhatóak legyenek és számukra vonzó legyen a közösségért végzett munka. Számos jól működő nemzetközi példa bizonyítja az ilyen rendszerek alkalmazhatóságát és sikerét a közösségépítésben. Régen épültek így akár nagy katedrálisok is.

Attól függően, hogy ki a koordinátora a fejlesztésnek, a kreditrendszer működhet zártkörűen is, vagyis a felajánlott munkáért, szaktudásért cserébe kínált javakat és szolgáltatásokat az arborétum/közpark/önkormányzat biztosíthatná. A koncepciót kibővítve, az egész Dunakanyar régiójára kiterjesztett alternatív fizetőeszköz bevezetésének rengeteg további pozitív hozadéka is lenne. Az effajta decentralizáció helyi interakció, tudásmegosztás, termék csere-bere és közös tevékenység lehetőségét tudja megteremteni már az elejétől fogva. Miközben közösségi erőből épülnek projektelemek, a résztvevők jutalmazva is vannak és egyéb igényeiket is ki tudják elégíteni, amik helyben, helyi termékekkel, szolgáltatásokkal kiszolgálhatók.

Online megjelenés

A XXI. században még a valódi élményt nyújtó közszolgáltatások esetében is kiemelten fontos a digitális jelenlét, ami a közösségi szervezést, értékteremtést és információáramlást segítheti.

- **közösségi honlap**: programajánlatok, művelődésszervezés, közösségépítés
- **webkamera/vadkamera hálózat**: madárfészkek, madáretetők, itatók, patakparti hód és jégmadár les, mókusodú stb.